

Un negoci fúnebre

Segons les últimes dades, a Catalunya hi ha 700.000 persones més grans de 65 anys. Molts d'ells viuen en les anomenades «residències privades». Una tragèdia que s'ha cobrat ja disset morts les ha posades de moda aquest Nadal.

Angels Pera

El dia deu de desembre els mitjans de comunicació informaven que vuit avis havien mort i més d'una trentena eren hospitalitzats a causa d'una intoxicació produïda per «salmonel·la».

La majoria dels afectats eren malalts terminals que passaven el que els quedava de vida en dues residències geriàtriques privades de la zona del Maresme, «El Castellet» al Masnou, i la residència «Maresme», de Mataró. Malalts amb greus deficiències cardíacques, o amb arterioesclerosi, o diabetes o tumors o incontència o incapacitats, o amb totes aquestes patologies alhora. Alguns, a més, amb trastorns psíquics provocats per demència senil. Tots ells amb problemes de masticació. En aquests casos, quan la masticació es fa difícil o impossible, reben l'alimentació injectada directament a l'esòfag. O s'empassen el menjar, que prèviament els ha estat triturat, que és el que van fer tots els intoxicats diumenge set de desembre amb puré i la carn picada que els varen donar per sopar.

La matinada del dia 8, a la residència «Maresme» van morir dos avis. Com que pràcticament ja estaven en capella, la seva mort no va sorprendre ningú. Durant els quatre dies següents, es van produir sis morts més a la mateixa residència, i tots ells amb els mateixos símptomes: vòmits abundants i deshidratació. Llavors, ja es parlava d'intoxicació per salmonel·la deguda a la ingestió de carn picada en mal estat.

La notícia d'aquestes morts ha tingut un ressò important a la premsa, que, a més de divulgar-la, l'ha utilitzada per despertar la mala consciència col·lectiva que es té quan es parla de les condicions en què viuen la majoria dels vells: falta de suficient atenció sanitària per a una salut precària, problemes econòmics deguts a pensions paupèrrimes, el rebuig de la família, manca de suficients residències públiques, etc.

DOMÈNEC UMBERT

Despertada la mala consciència i comptabilitzada en massa la primera tongada de morts, la premsa continua informant del goteig de noves víctimes que es produeixen quasi diàriament. Dels grans titulars i les primeres planes inicials, s'ha passat a la minúscula ressenya que dona compte del nom i de l'edat del darrer mort. Res més.

Ara, el que resta és saber si darrere d'aquests morts hi ha hagut o no un delictes d'imprudència en la comercialització o en la preparació de la carn picada que es van menjar els residents. I si va haver-hi un delictes de falsificació de document públic quan es varen signar els certificats de les primeres defuncions. Això, ho ha d'esbrinar el titular del jutjat número 1 de Mataró, i, en base al que el jutge decideixi, les famílies dels morts podran presentar les denúncies. El que no podran denunciar mai ni els parents, ni cap fiscal, ni la mateixa Generalitat és l'adequació o la falta d'adequació d'aquestes dues residències a la normativa de la Llei de Serveis Socials que va aprovar el Parlament de Catalunya el 1985 i que va entrar en vigor el mes de gener d'en-

guany. Senzillament, perquè no hi ha normativa que desenvolupi la llei i la falta de normativa, que hauria d'haver aprovat el Consell Executiu de la Generalitat, és el que fa impossible que ni la mateixa Generalitat disposi de mitjans per poder controlar cap de les residències privades per a la tercera edat que hi ha en tot el Principat: ni les 170 legalitzades que acullen 4.000 vells, ni les clandestines, el nombre de les quals es calcula sobre el miler.

A la ciutat de Barcelona, l'avinguda del Jordà, el barri d'Horta i l'Eixample són les zones que més residències privades han acollit. Els espais principals de l'Eixample són un lloc excel·lent per als qui volen muntar un negoci d'aquest tipus: grans habitacions on caben sense problemes fins a quatre llits individuals,

DOMÈNEC UMBERT

Residències privades: Negoci lucratiu, en molts casos, fosc.

dels de vuit pams, grans sales on poden estar de quinze a vint persones sense dificultats i poques escales, per si els vells volen sortir a fer un tomb.

Un simple permís municipal les fa legals. Algunes com ara la «Residència Geriàtrica» que hi ha al carrer de Bailén, ni en tenen. Don Manuel és un avi de més de 80 anys que sordeja una mica i pateix del cor. Ell, a la «Residència Geriàtrica», s'hi va estar uns quants mesos i en va sortir desesperat. Quan en parla, fa cara d'esverat i els ulls li tremolen. «La mestressa està boja. Ens tutejava a tots, ens tractava molt malament i no rebíem cap mena d'atenció. Només cridava.»

Don Manuel s'ofega una mica quan parla, però, quan estan per ell, ho fa amb convicció. Amb la convicció de qui fa anys que no té a ningú que se l'escolti. Ara ell és al primer pis de la mateixa escala on hi ha una altra residència. La «Residència Torre Arias», que està declarada com a tal. Sota la mirada satisfeta de la seva nova mestressa, don Manuel explica: «Ara estic molt millor, però em segueixo trobant molt sol.» Don Manuel voldria seguir parlant; de fet, ho demana a la mestressa, que fa com si no el sentís, mentre parla de les excel·lències i del bon servei que ofereix per 50.000 ptes. mensuals. «Aquests avis —diu la mestressa— estan millor aquí que a casa seva. No volen marxar de cap

manera; tots els que entren ja no surten, es moren aquí. Ara que vénen festes ja tremolo. Vindran les famílies, se n'enduran uns quants, els inflaran de menjar i me'ls tornaran pitjor del que estaven. I, la feina, me la carrego jo.»

La residència «Torre Arias» és una residència mixta. Acull un màxim de deu avis que dormen en habitacions dobles. Per 50.000 pesetes al mes tenen solucionat l'habitatge, el menjar, la neteja dels seus vestits i l'atenció sanitària, que els cobreix un metge de la Seguretat Social. Com que les pensions que reben els residents no solen cobrir la quantitat que costa la residència, les seves famílies n'aporten la diferència. Una diferència que moltes vegades és treta de les cartilles d'estalvi dels mateixos avis, que han passat a les mans dels fills. «La majoria dels avis que arriben als 80 anys estan malalts. Una arterioesclerosi o la demència senil són l'excusa perfecta dels fills per a quedar-se amb els calers dels seus pares», diu el director d'una residència privada, situada també, com l'anterior, a l'Eixample.

«Els avis malalts, continua dient, representen un problema per a tot-hom. Els hospitals no els volen mantenir i le seves famílies es veuen en dificultats per atendre'ls, sobretot, per falta de mitjans econòmics suficients. En aquest centre procurem que als avis no els falti res. A més de les necessitats bàsiques, tenen coberta una assistència sanitària més que satisfactòria, que ha permès salvar la vida a més d'un dels residents. Procurem també donar-los el màxim de caliu humà, perquè no hem d'oblidar que tots els avis que viuen en residències per necessitats sanitàries o familiars

es troben molt sols. Han hagut de marxar de casa seva, deixant-t'hi en mols cassos els records de tota la vida.» Aquesta residència no té una tarifa establida. Cada resident paga d'acord amb les seves possibilitats, però la mitjana «és de 38.000 pesetes».

Segons l'últim cens, a Catalunya hi ha actualment 700.000 persones més grans de 65 anys, de les quals 250.000 viuen al nucli urbà de Barcelona. L'any 2000 els vells seran el 17 per cent de la població del Principat. Si aquestes dades es confirmen, si es manté el ritme de progressiu envelliment de la població, d'aquí a catorze anys hi haurà més gent de 65 anys que joves menors de 15. A més de l'envelliment de la població, que ha anat augmentat aquests darrers anys, un altre motiu fa que les residències privades siguin cada vegada un negoci més rendible: Abans, qui s'ocupava dels avis i dels malalts que hi havia a les famílies eren les dones o les minyones. Ara, les dones treballen fora de casa i mantenir una persona de servei ja no és el que era. Surt més a compte que l'avi es pagui una residència i, si la seva pensió no li arriba, afegir la diferència entre tots els fills.

En una residència que hi ha al carrer de Girona, a dos quarts de nou del vespre, tots els vells ja dormen. Menys tres: tres àvies miren la televisió sense parlar i observen amb curiositat el visitant. Una d'elles és viuda i mare d'un únic fill. S'estima més estar «aquí tancada» que viure amb el jove. L'altra, també viuda, és la mare d'una de les models de Pedro Rodríguez. Te demència senil. «La seva filla no la vol per a res», diu l'encarre-

DOMÈNEC UMBERT

CALENDARI D'ACCIO CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ 1987

Ja es
a la venda
a les
llibrerries

Pintura valenciana del segle XVIII

gada que mostra les instal·lacions. La tercera, sembla treta d'un esperpent. És la senyora Francis. La genuïna senyora Francis —diu l'encarregada— redactora d'aquells maternals consells radiofònics que donava com a resposta als problemes que li preguen que solucionés. Ara té 94 anys. Quasi no li queden cabells, però es continua maquillant com ho devia fer cinquanta anys enrera. No s'hi sent gaire i té, com la seva companya, demència senil. La seva família la va dur de primer, a l'hospital i, després, cap a casa. «De casa em van dir que em tornarien a dur a l'hospital i mira, ¡mira on sóc! Aquí m'han tancat!» ¡Aquí ens tanquen! ¡Fia-te'n...! L'encarregada somriu i acluca els ulls. Ja està acostumada a sentir-li dir «sempre el mateix». La residència, dirigida per la doctora Yolanda Ramos, té una mitjana de deu a quinze residents, que paguen 50.000 pesetes cada mes. «No els falta de res», afirma l'encarregada. 50.000 pessetes és el preu mitjà de les residències privades, encara que en els casos de residències per a avis amb pensions elevades, el preu de la mensualitat pot arribar fins a les cent mil pessetes.

Però no totes les residències geriàtriques privades són i fan negoci. Al Principat n'hi ha aproximadament dues-centes que no tenen ànim lucratiu. Aquestes residències estan dirigides per fundacions o entitats civils o religioses, i acullen prop de 5.000 avis sense mitjans econòmics que aporten la totalitat de les seves pensions com a pagament: 22.000 ptes., si es tracta d'una pensió de viudetat, 30.000 si és pensió mínima i, en el cas que no rebin cap pensió, les 14.000 ptes. que els dona el Fons d'Assistència Social (FAS).

La Generalitat, que té previst regular en un període molt breu de temps el funcionament d'aquests centres, és qui en cobreix una part dels dèficits anuals, a través de les subvencions que aquestes entitats reben de l'Institut Català d'Assistència i Seguretat Social (ICASS). A més de les 200 residències privades sense ànim lucratiu, l'ICASS ha heretat de la Seguretat Social 1.400 plaçes, algunes d'elles concertades amb residències privades, i, conscient de les necessitats d'una Catalunya que està envellint a un ritme accelerat, ha posat en funcionament tres noves residències de quaranta-vuit plaçes cada una (al barri barceloní de la Trinitat, a Cambrils i a Borges Blanques), i en té quatre en construcció a Gràcia, les Drassanes, Badalona i l'Hospitalet. □